

Galgamente Buszkirándulás 2019. június 1. Részvett 32 fő

A mai kirándulást azért terveztük, hogy felderítsük a Galgamente, mint sajátos néprajzi kistáj természeti és kulturális adottságait, megismerjük történelmét.

Ahogy szoktuk, buszunk reggel 7 órakor indult a Széna térről. Első utunk a Galgamente földrajzi és oktatási-kulturális központjába **Aszódra** vezetett. Mivel korán értünk a célhoz, először a terület egykori földbirtokosai, a Podmaniczky család két kastélyát néztük meg. Sajnos az épületek feladat nélkül várják a jobb időket, így elég leromlott állapotban csak kívülről tekinthetők meg, de még így is őrzik a fényét annak az időnek amikor a Felvidékről ideházasodó evangélikus nemes, Podmaniczky János (I.) a török idők során elnéptelenedett területen mintagazdaságot hozott létre, új családokat telepített le (német iparosokat, felvidéki parasztokat, zsidó kereskedőket), templomot építtetett, iskolát alapított. Korszerű gazdálkodásának köszönhetően a terület rohamos fejlődésnek indult. Fiai és későbbi leszármazottai is folytatták munkáját. Aszódon született, innen indult pályája Podmaniczky Frigyesnek is, akit mi "Budapest völegénye"-ként ismerünk.

A család által alapított evangélikus iskola később emeletessé alakított épületében végezte három évfolyamnyi tanulmányait Petőfi Sándor. Az ő nevét vette fel - az épületben 1958-ban megnyílt - kiállító tér, a **Petőfi Közérdekű Múzeális Gyűjtemény, egyszerűbb nevén Petőfi Múzeum**. A múzeumban külön termekben találjuk a Galgamentén végzett régészeti feltárások legérdekesebb darabjait, a helytörténeti gyűjteményt kiemelten a Rákóczi emlékekkel, a néprajzi gyűjteményt a viseletek és a egykori munkaeszközök bemutatásával, valamint a város irodalomtörténeti emlékeit, különös tekintettel Petőfi aszódi tartózkodásának tárgyi emlékeire. Szerencsénk volt egy időszakos kiállítás megtekintésével megismerni a Galgamácsán született Vankóné Dudás Juli naiv festő, "néprajzi krónikás" munkáit, akinek képein megelevenednek a Galgamente hagyományai, a színpompás viselet, az évkör ünnepei, a falusi élet hétköznapijai és az emberi élet jeles eseményei.

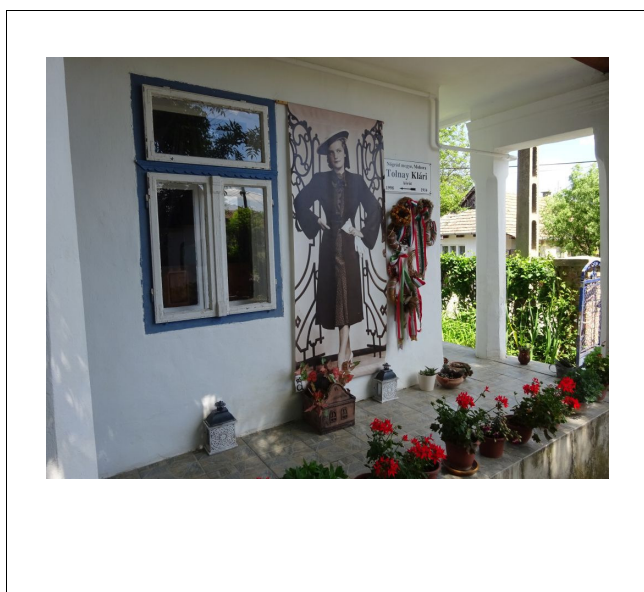


Aszódot elhagyva **Acsaújlak** felé vettük az irányt, ahol vezetéssel megtekintettük az 1907-1910 között a magyarországi evangélikus egyház akkori egyetemes felügyelője Prónay Dezső által a lánya Iphigéne és újdonsült veje Patay Tibor vármegyei főispán számára a Sápivölgyi majorban építtetett kastélyt. A korábban kastélyszállónak felújított épület ma magánkézben van, de nagy része bejárható és be is jártuk.

Innen **Mohorára** mentünk ahol először a **Mauks-ház kertjében** emlékeztünk Mikszáth Kálmánra, aki a mohorai születésű Mauks Ilonát kétszer is feleségül vette. A kertben mindkettejük mellszobra ott áll a 150 éves vadgesztenye alatt, ami szemtanúja volt Mikszáth Különös házasság című regénye néhány fejezete illetve A lohinai fű című novella megszületésének. A szemben álló kis evangélikus templomban volt a pár második, már a szülők által is jóváhagyott esküvője 1882.december 31-én.

A **Kossuth utcán** először felmentünk a híres **Vay-Zichy kastélyig**, melynek érdekessége a négy saroktorony. Ezek a félholdat tartó, hagyma alakú tornyok messziről úgy hatnak, mintha turbánokat látnánk ezzel is azt a hagyományt, hiedelmet erősítik, hogy a kastélyt egy török főúr építtette magának és háremhölgyeinek, de inkább az valószínű, hogy a hagymakupolás kialakítás pusztán a barokk korszak jellemző divatjaként utánozta az oszmán eredetű építészeti motívumokat.

Innen visszasétáltunk a **Tolnay Klári Emlékházhoz**. Az épület nem az a kúria mely a Tolnay családé volt, és ahol Tolnay Klári nevelkedett, de attól nincs messze. Az Emlékházat a Balla István elnökségével működő Tolnay Klári Kulturális és Művészeti Egyesület tartja fenn. A kiállításon Tolnay Klári családi fotói mellett film és színházi szerepeiről készült rengeteg fotó borítja a falakat. Ezek előtt néhány jelmeze, kelléke, Vígszínházi öltözőasztala, személyes használati tárgya, valamint kitüntetései és a család 130 éves zongorája is bemutatásra kerül. A vezető hölgy igazi lelkesedéssel és szeretettel beszélt a művésznő élettörténetéről, családjáról, munkásságáról.



Mohoráról egy egészen más stílusú és hangulatú épületet indultunk megnézni, ez volt a **cserhátsurányi Szt. István király gótikus templom**. 1344-ben a Csőr nemzetségbeli Tamás királyi főajtónálló birtokai közé tartozott Surány is, aki itt templomot építtetett és a pápától búcsú tartására is engedélyt kapott. A domb tetején szabadon álló, és már messziről látszó T alaprajzú, bővítményekkel ellátott templom mai alakját úgy kapta, hogy a gótikus, egyhajós, nyolcszög alaprajzú erőteljes toronnyal rendelkező kis templom déli hajófalához 1934-ben Lux Kálmán téglalap alaprajzú új hajót illesztett, ezáltal a régi templom vált a megnagyobbított templom szentélyévé. Igazán impozáns látványt nyújt.

Utolsó meghirdetett úticélunk **Romhány** volt, ahol két látnivalót is felkerestünk. Először megálltunk a község szélén a Lókos-patak egykori medre felett átívelő **kőhídnál**. A három nyílású barokk stílusú híd a XVIII. században épült. A déli oldalán magasodó, fejezetes kőtálapzaton álló Nepomuki Szent János szobor 1795 óta őrzi.

Romhány arról nevezetes, hogy határában vívták 1710. január 22-én a Rákóczi-szabadságharc egyik utolsó csatáját, amelyben a kuruc-lengyel-svéd-francia sereg még egyszer megpróbált győzelmet kiharcolni, de nem sikerült. A csatára három helyen is emlékezhetünk. A Vérhegy a csatában elesettek sírját jelölő halom, melynek oldalába 1924-ben Romhány lakói keresztet állítottak. A turul madaras Rákóczi emlékmű 1932-ben került felállításra. A romhányi mesterek által faragott kőből épült 8 m magas csonka gúla, egyik oldalán a fejedelem mellképe, az átelleni oldalon gr. Károlyi Sándor domborműve látható, a jobb és baloldalt az itt harcoló lengyelek és svédek önfeláldozását megörökítő lengyel és svéd nyelvű emléktábla díszíti.

A harmadik emlékhely turista lelkületünkhöz legközelebb állt, ezért ezt kerestük fel, ez pedig a „Kastélyka” dűlőben lévő dombtetőt uraló, a csatával hozzátvetőlegesen egyidős **törökmogyorófa**. Most az ország legpompásabb példánya, napjainkban is terem. Törzskerülete 2,96 m; magassága 20m; koronaátmérője 25m. Szembeötlő érdekessége, hogy minden irányból nézve a történelmi Magyarország sziluettjét mutatja. A szájhagyomány úgy tartja, hogy II. Rákóczi Ferenc fejedelem az itteni kápolnától irányította 1710. január 22-én a Lókos mentén zajló ütközetet és ennek emlékére ültették a török mogyorófát. Mások szerint az akkor már terebélyes mogyorófa alatt állott a fejedelem sátra. Ez nem valószínű, de a csatáról készült feljegyzések alapján elképzelhető, hogy a fejedelem a törökmogyorófa közelében helyezkedett el. A fa eredetét illetően olyan legenda is él, hogy a fejedelem egy rodostói látogatójával, azzal a megbízatással küldött haza egy facsetetét, hogy azt ültesse el az utolsó magyarországi csatája színhelyén. Egy biztos, a helybeli lakosok Rákóczi emlékfájaként őrzik a famatuzsálem török mogyorót.



Az élményekkel és az egész nap körülöttünk lévő friss zöld gabonaföldek és erdők látványával eltelve hazafelé indultunk, de még egy rövid pihenőt tartottunk a Bánki-tónál.

Ez a szép út a VI. Kerület Terézvárosi Önkormányzat támogatásával valósult meg, amit tagjaink nevében ezúton is köszönünk.

Rimán Erika

idegenvezető, egyesületi tag

felhasznált források: a települések és a látmivalók ismertetői, honlapok

fényképeket készítette: Rimán Erika